

Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος και Σεξουαλικότητα

ΙΩΑΝΝΟΥ ΛΑΜΠΡΙΝΗ

Ψυχολόγος, Ειδ. Θεραπεύτρια στον
Αυτισμό

Marte Meo Practioner,

Υπό εκπαίδευση Marte Meo Therapist

Σε συνεργασία με Ι. Βοσκόπουλο

Ψυχολόγο, Ειδ. Θεραπευτή στον
Αυτισμό

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ (Harocopos and Pedersen)

- Αναπόσπαστο κομμάτι της αναπτυξιακής και βιολογικής ωριμότητας κάθε ατόμου
- Αναπτύσσεται μέσα από την κοινωνική αλληλεπίδραση και επικοινωνία, μέσα από την σωματική επαφή, το παιχνίδι και την αφομοίωση κοινωνικών κανόνων και συμβάσεων.

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ & ΔΑΦ (Harocopos Αθήνα 2008)

Στην προσπάθειά μας να υποστηρίξουμε ένα άτομο με αυτισμό να ικανοποιήσει τις σεξουαλικές του επιθυμίες και ανάγκες, θα πρέπει να υπάρχει μια σαφής διάκριση ανάμεσα στις προσδοκίες μας και σε αυτό που μπορεί πραγματικά να καταφέρει το άτομο.

Οι 4 τύποι κοινωνικής απόκλισης
(Wing) & η ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ:

- Αποσυρμένος
- Παθητικός
- Κοινωνικά κινητοποιημένος αλλά αδέξιος
- Υπερβολικά τυπικός κ εξεζητημένος

Κοινωνικά αποσυρμένος:

- Απουσία λόγου & κινήτρου για επικοινωνία
- Μεγάλες δυσκολίες και συνεχιζόμενη υποστήριξη
- «Παλινδρόμηση» στην εφηβεία
- Απουσία ενδιαφέροντος για ανάπτυξη σχέσεων με τους άλλους.

Κοινωνικά παθητικός:

- Η επικοινωνία συνήθως υποστηρίζεται με οπτικοποίηση
- Σοβαροί κίνδυνοι για την ασφάλεια του ατόμου εξαιτίας της παθητικότητας και ενδοτικότητάς του
- Η κατανόηση ενισχύεται μέσα από την επανάληψη και την ρουτίνα

Κινητοποιημένος αλλά αδέξιος:

- Κοινωνικά ακατάλληλες συμπεριφορές και προσεγγίσεις που συχνά δημιουργούν προβλήματα
- Υπάρχει επιθυμία για σεξουαλική συνεύρεση, χωρίς ουσιαστικό πλαίσιο αναφοράς
- Κάποιες φορές υπάρχει επίγνωση των δυσκολιών που οδηγεί σε κατάθλιψη

Υπερβολικά τυπικός και εξεζητημένος:

- Συχνά συνάπτει ερωτικές και σεξουαλικές σχέσεις
- Συνήθως παρουσιάζει δυσκολίες στους τομείς συναισθηματικής κατανόησης και οικειότητας με την σύντροφό του
- Μπορεί να υπάρχουν αισθητηριακές ιδιαιτερότητες που επηρεάζουν την σεξουαλική ζωή του ζευγαριού

ΜΥΘΟΙ & ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

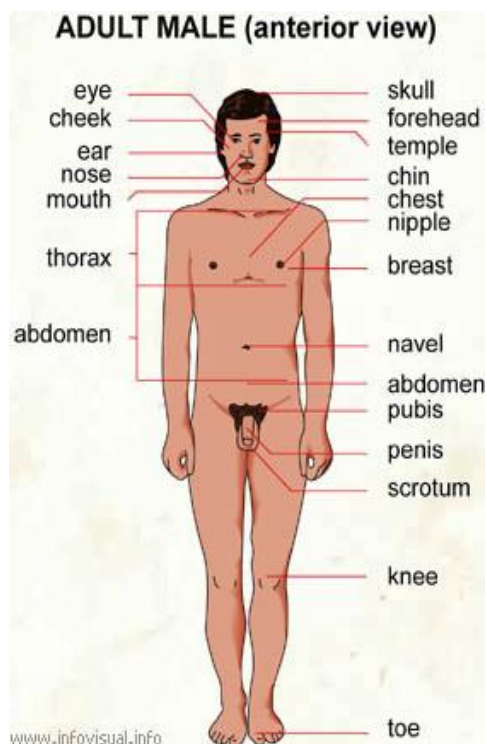
ΜΥΘΟΙ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΔΑΦ

- Τα άτομα με ΔΑΦ έχουν λιγότερο ή καθόλου ενδιαφέρον για την σεξουαλικότητα.
- Τα άτομα με ΔΑΦ είναι «υπερ σεξουαλικά».
- Τα άτομα με ΔΑΦ είναι μόνο ετερόφυλα.

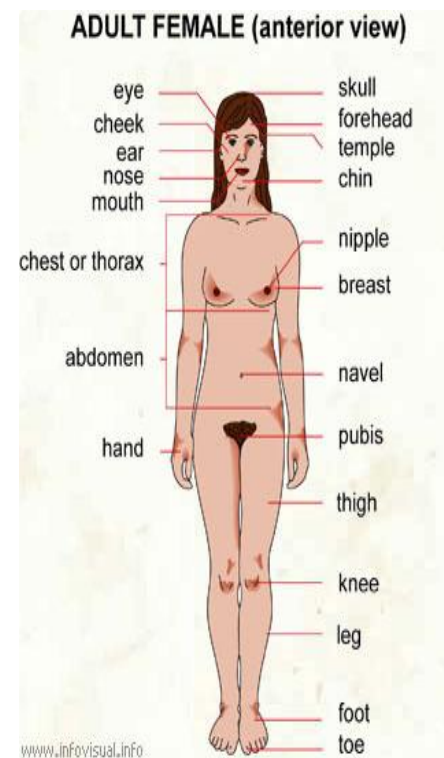

Τα άτομα με ΔΑΔ έχουν λιγότερο ή καθόλου ενδιαφέρον για την σεξουαλικότητα.

ΜΥΘΟΣ

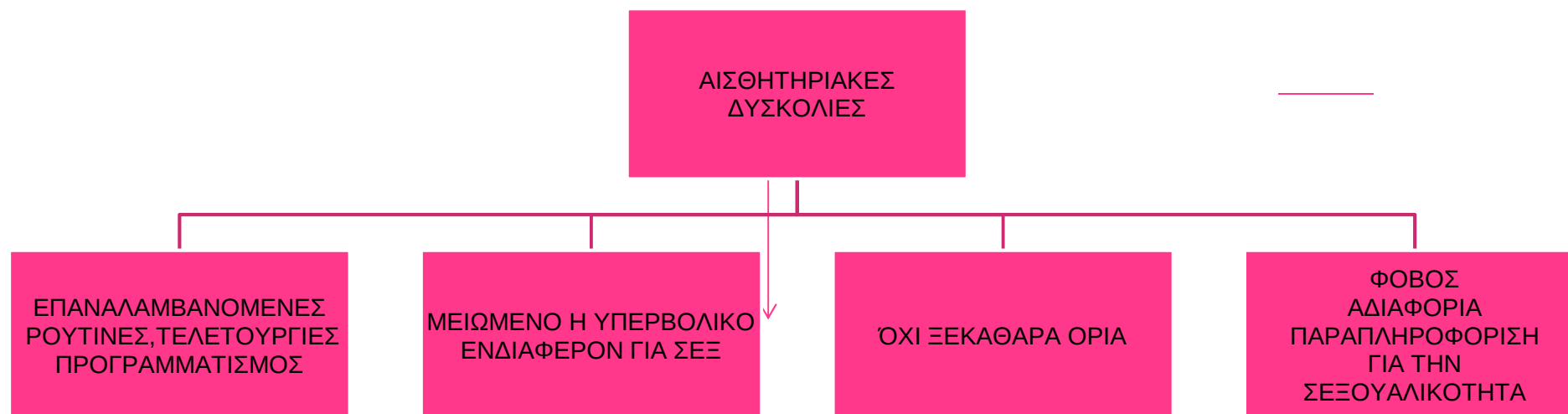
ΥΠΑΡΧΟΥΝ
ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ
ΒΑΣΕΙΣ ΠΟΥ
ΜΑΣ ΟΔΗΓΟΥΝ
ΣΕ ΈΝΑ
ΤΕΤΟΙΟ
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ;

—————→ ΜΗΠΩΣ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΣΚΕΦΤΟΥΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ;

ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΔΥΣΚΟΛΕΥΕΙ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΜΕ ΔΑΦ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΟΥΝ ΚΑΙ ΟΧΙ ΚΑΠΟΙΑ ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ.

«Τα άτομα με ΔΑΦ είναι ασεξουαλικά»

ΜΥΘΟΣ

ΑΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΤΗΤΑ:

Ο ορισμός της λέξης υπογραμμίζει την έλλειψη σεξουαλικής έλξης, την έλλειψη ενδιαφέροντος/επιθυμίας για σεξουαλική δραστηριότητα. Μερικές φορές ο όρος υπογραμμίζει και την έλλειψη σεξουαλικής κατεύθυνσης. Τα ασεξουαλικά άτομα έχουν σεξουαλικές επαφές αλλά δεν τις προκαλούν. Πρέπει να αναφερθεί ότι η ασεξουαλικότητα δεν εμποδίζει το άτομο να έχει ρομαντικές σχέσεις.

Ο σύντροφος με Σύνδρομο Asperger/ΔΑΦ μπορεί να γίνει ασεξουαλικός από τη στιγμή που αποκτά παιδιά ή 'μπαίνει' σε μια σταθερή σχέση.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Υπάρχουν λίγες **έρευνες** που να διερευνούν ειδικά το σεξουαλικό προφίλ και τις δεξιότητες των ατόμων με ΔΑΦ. Συχνά, τόσο οι επαγγελματίες, όσο και οι γονείς αφήνουν στο περιθώριο το συγκεκριμένο θέμα, καθώς υπάρχουν πολλά άλλα ζητήματα να ασχοληθούν.

ΑΠΟ ΤΟΥ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ- ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

- Το σώμα μου
- Διαφορές των δύο φύλων
- Ιδιωτικοί & Δημόσιοι χώροι
- Βασικά μέρη του σώματος
- Εισαγωγή στην εφηβεία (αλλαγές στο σώμα)
- Κατάλληλο & Ακατάλληλο άγγιγμα
- Κοινωνικοί Κύκλοι

ΓΥΜΝΑΣΙΟ-ΛΥΚΕΙΟ

- ο Εφηβεία και εμμηνόρροια
- ο Εκσπερμάτωση και υγρά όνειρα
- ο «Όχι" σε κάτι επικίνδυνο.
- ο Αυνανισμός
- ο Η χρήση δημόσιας τουαλέτας
- ο Έλξη και σεξουαλική συναισθήματα
- ο Οι σχέσεις και γνωριμίες
- ο Προσωπική ευθύνη και οικογενειακές αξίες
- ο Αγάπη κατά φύλο
- ο Σεξουαλική προτίμηση
- ο Νόρμες που αφορούν τη σεξουαλικότητα
- ο Εγκυμοσύνη, ασφαλές σεξ, έλεγχος γεννήσεων

- Τα άτομα με αυτισμό, έχουν δικαίωμα στην σεξουαλική αγωγή και υποστήριξη, όταν προκύπτουν **άλυτα σεξουαλικά προβλήματα**
- Η εκπαίδευση αναφορικά με την σεξουαλικότητα, θα πρέπει να συμβαδίζει με τους **κοινωνικούς κανόνες** και τις **συμβάσεις του περιβάλλοντος του ατόμου**

(Harocoros Αθήνα 2008)

Χρειάζεται να είμαστε εξαιρετικά
προσεκτικοί σε σχέση με το τι
διδάσκουμε στα παιδιά με αυτισμό,
ώστε να μην χρειαστεί να τα
«ξεδιδάξουμε» αργότερα.

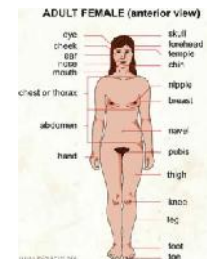
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Εκπαιδευτικό υλικό

Ανατομικές Κούκλες

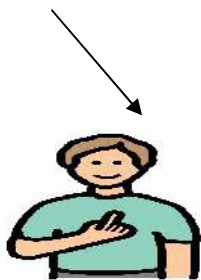

Έγγραφο υλικό και εικόνες

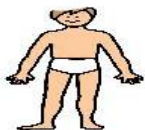

Παρουσιάσεις, Κοινωνικές Ιστορίες και video.

ΟΛΟΙ ΕΧΟΥΝ ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΜΕΡΗ ΣΤΟ ΣΩΜΑ ΤΟΥΣ

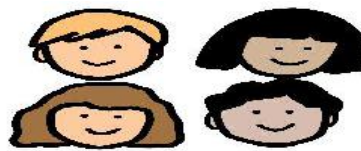
ΤΑ ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΜΕΡΗ ΤΑ ΚΑΛΥΠΤΕΙ ΤΟ ΕΣΩΡΟΥΧΟ ΜΟΥ

Η ΜΑΜΑ ΚΑΙ Ο ΜΠΑΜΠΑΣ ΕΧΟΥΝ

ΤΟ ΙΔΙΟ ΚΑΙ ΣΤΑ ΚΟΡΙΤΣΙΑ

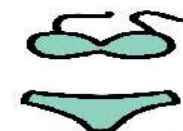
ΟΛΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΕΧΟΥΝ

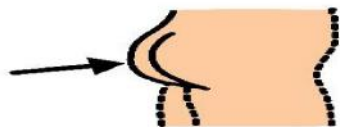
ΤΟ ΜΑΓΙΟ ΚΑΛΥΠΤΕΙ ΤΑ ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΜΕΡΗ

ΟΛΟΙ ΟΙ ΕΝΗΛΙΚΕΣ ΕΧΟΥΝ

ΤΟ ΙΔΙΟ ΚΑΙ ΣΤΑ ΚΟΡΙΤΣΙΑ

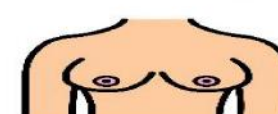
Ο ΠΟΠΟΣ ΜΟΥ Ε'ΝΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ

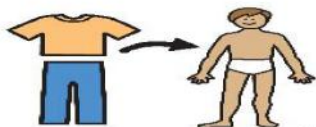
ΤΟ ΠΕΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΟΡΧΕΙΣ Ε'ΝΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ

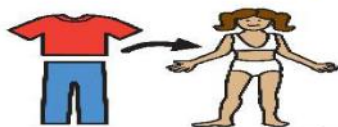
Ο ΚΟΛΠΟΣ ΣΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ Ε'ΝΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ

ΤΟ ΣΤΗΘΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ Ε'ΝΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ

ΤΟ ΕΣΩΡΟΥΧΟ Ε'ΝΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟ. ΓΙ ΑΥΤΟ ΦΟΡΩ ΤΑ ΡΟΥΧΑ ΜΟΥ

ΤΟ ΙΔΙΟ ΚΑΙ ΣΤΑ ΚΟΡΙΤΣΙΑ

ΠΟΙΟΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΔΕΙ ΤΑ ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ; ΠΟΙΟΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΔΕΙ ΤΟ ΕΣΩΡΟΥΧΟ ΜΟΥ;

ΜΟΝΟ Ο ΜΠΑΜΠΑΣ ΠΟΥ ΑΝΗΚΕΙ ΣΤΟΝ ΠΡΑΣΙΝΟ ΚΥΚΛΟ. ΚΑΙ Ο ΓΙΑΤΡΟΣ ΣΤΟ ΙΑΤΡΕΙΟ ΤΟΥ ΠΟΥ ΑΝΗΚΕΙ ΣΤΟΝ ΚΟΚΚΙΝΟ ΚΥΚΛΟ

ΌΧΙ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΟΥ ΤΟΥ ΚΟΚΚΙΝΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

ΌΧΙ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΟΥ ΤΟΥ ΜΠΛΕ ΚΥΚΛΟΥ

ΌΧΙ ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΔΟΥΝ

ΌΧΙ ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΑΓΓΙΣΘΟΥΝ

Μπορούμε να δημιουργήσουμε μόνοι μας τα υλικά από:

- Βιβλία Σεξουαλικής Διαπαιδαγώγησης
- Google Image

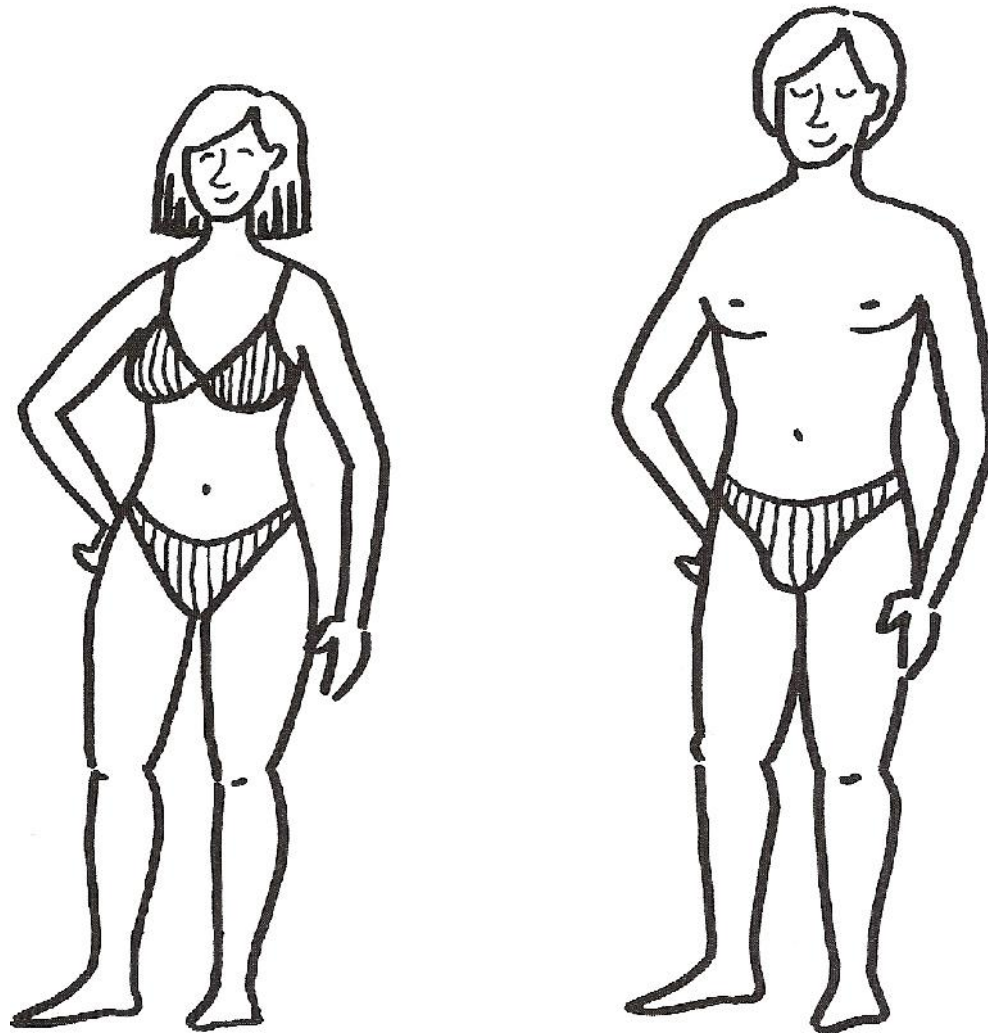
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ - TEACCH

1. Εκπαίδευση σε απλές ικανότητες διαχωρισμού (Discriminative learning)

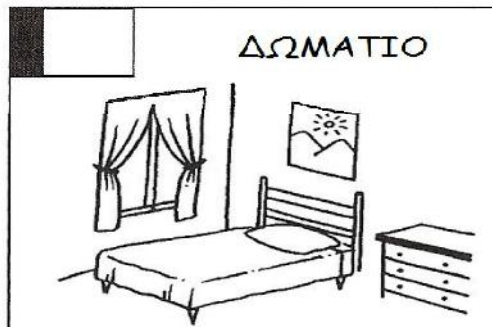
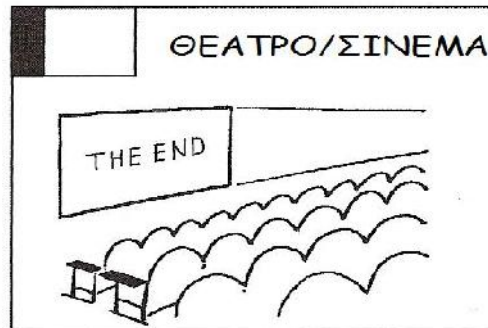
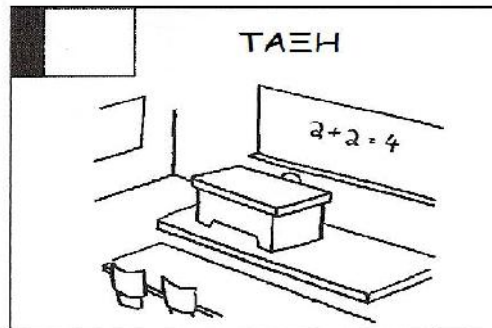
- Βασικές σεξουαλικές δεξιότητες:
 - ✓ Πότε και που μπορούν να ξεντυθούν
 - ✓ Πότε και που μπορούν να ανανιστούν
 - ✓ Πότε και που μπορούν να αγγίξουν τους άλλους ή να επιτρέψουν στους άλλους να τους αγγίξουν.

Για τα άτομα με χαμηλή λειτουργικότητα, αυτές οι δεξιότητες ίσως είναι οι μόνες στις οποίες μπορούν να εκπαιδευτούν σε ότι αφορά στην σεξουαλικότητα.

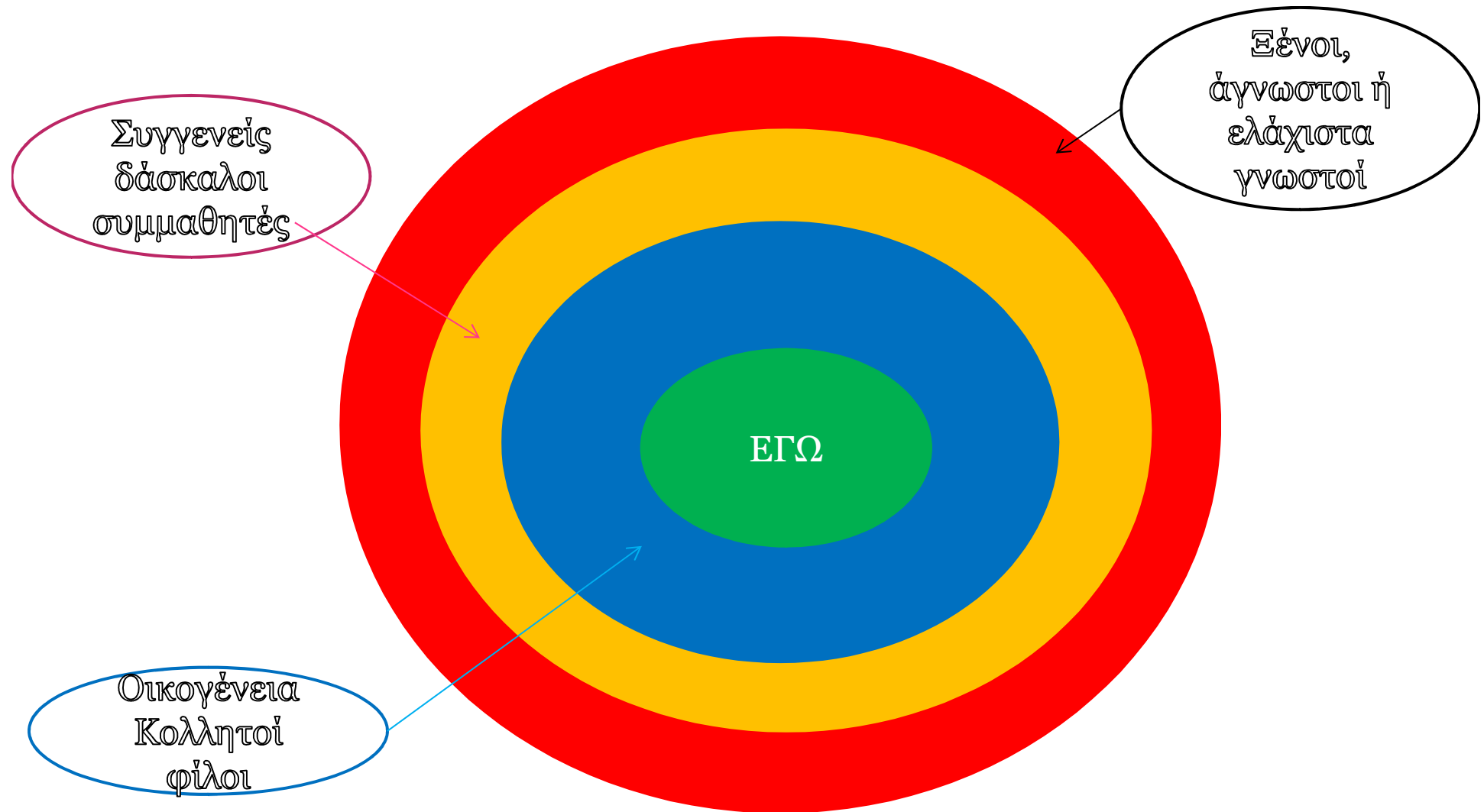
ΙΔΙΩΤΙΚΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ

ΑΥΝΑΝΙΣΜΟΣ

Ο αυνανισμός είναι η πιο συχνή σεξουαλική συμπεριφορά που αναφέρεται από τους εφήβους με ΔΑΦ. Επιπλέον όμως, αναφέρονται αρκετά προβλήματα συμπεριφοράς τα οποία συνδέονται με τον αυνανισμό, με το βασικότερο να αφορά τον αυνανισμό σε δημόσιους χώρους.

ΟΙ ΣΥΧΝΟΤΕΡΕΣ ΑΝΗΣΥΧΙΕΣ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΔΑΦ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΥΝΑΝΙΣΜΟ ΕΙΝΑΙ:

- Η ΠΕΠΟΙΘΗΣΗ ΟΤΙ ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΑΥΝΑΝΙΣΤΕΙ
- ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΔΕΝ ΞΕΡΕΙ ΠΩΣ ΝΑ ΤΟ ΚΑΝΕΙ
- ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΑΥΝΑΝΙΖΕΤΑΙ ΜΕ ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ
- ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΑΥΝΑΝΙΖΕΤΑΙ ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΑ ΜΕ ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΑΥΤΟ ΤΡΑΥΜΑΤΙΣΜΟΥ ΣΤΑ ΓΕΝΝΗΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ
- Ο ΑΥΝΑΝΙΣΜΟΣ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΣΕ ΑΚΑΤΑΛΛΗΛΕΣ ΩΡΕΣ ΚΑΙ ΜΕΡΗ

Newport, J., & Newport, M. (2002). Autism/Asperger's & sexuality: Puberty and beyond. Arlington, TX: Future Horizons.

Wrobel, M. (2003). Taking care of myself: A hygiene, puberty and personal curriculum for young People with autism. Arlington, TX: Future Horizons Inc.

ΤΙ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΝΑ ΠΡΟΣΕΞΟΥΜΕ:

- Ο ΑΥΝΑΝΙΣΜΟΣ ΕΊΝΑΙ ΚΑΤΙ ΤΟ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΟ.

ΑΠΟΦΕΥΓΟΥΜΕ ΝΑ ΤΟ ΘΕΩΡΟΥΜΕ ΚΑΙ ΝΑ ΤΟ ΒΛΕΠΟΥΜΕ ΩΣ ΚΑΤΙ «ΒΡΩΜΙΚΟ» ΚΑΙ «ΑΝΗΘΙΚΟ»

- Η ΓΛΩΣΣΑ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕ ΉΤΑΝ ΕΞΗΓΟΥΜΕ ΣΕ ΉΝΑ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΔΑΔ ΤΗΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΟΥ ΑΥΝΑΝΙΣΜΟΥ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΜΗΝ ΠΕΡΙΕΧΕΙ ΣΤΙΓΜΑΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ....

?

↓

ΜΥΘΟΥΣ.

Newport, J., & Newport, M. (2002). Autism/Asperger's & sexuality: Puberty and beyond. Arlington, TX: Future Horizons.

Wrobel, M. (2003). Taking care of myself: A hygiene, puberty and personal curriculum for young People with autism. Arlington, TX: Future Horizons Inc.

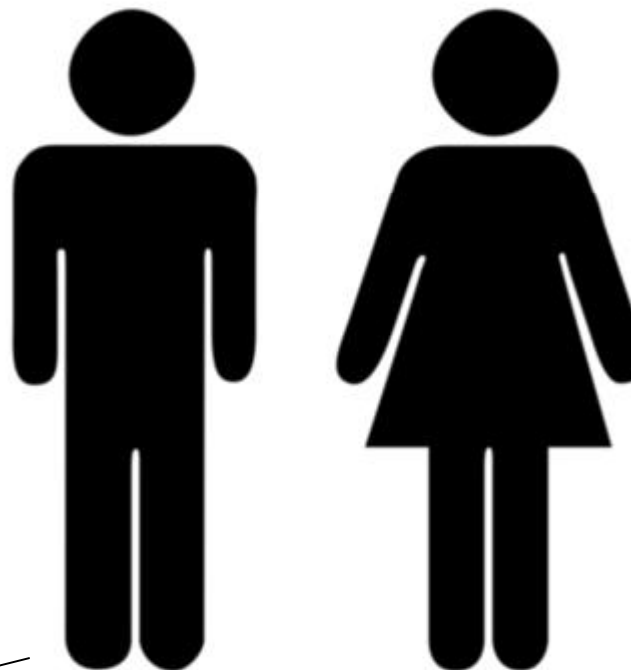
ΜΥΘΟΙ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΑΥΝΑΝΙΣΜΟ

ΔΕΝ οδηγεί σε
τύφλωση

ΔΕΝ προκαλεί συρρίκνωση
στα γεννητικά όργανα ή άλλες
αλλαγές στην εξωτερική τους
εμφάνιση, το χρώμα, την υφή
κλπ. το χρώμα, την υφή, ή την
εμφάνιση

ΔΕΝ προκαλεί στειρότητα – οι
άνδρες και τα αγόρια δεν θα
ξεμείνουν από σπέρμα

ΔΕΝ ΒΓΑΖΕΙ ΤΡΙΧΕΣ
ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΜΗ

ΔΕΝ ΣΕ ΚΑΝΕΙ
ΟΜΟΦΙΛΟΦΙΛΟ

ΔΕΝ ΤΟ ΚΑΝΟΥΝ
ΜΟΝΟ ΟΙ ΑΝΤΡΕΣ

Newport, J., & Newport, M. (2002). Autism/Asperger's & sexuality: Puberty and beyond. Arlington, TX: Future Horizons.

Wheeler, M. (2002). Taking care of myself: A hygiene, puberty and personal

ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ/ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ

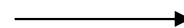
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΟΠΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟ ΥΛΙΚΟ

ΕΚΜΑΘΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΚΡΙΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΜΕΡΩΝ.

ΙΔΩΤΙΚΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ.

Υποδεικνύουμε στο παιδί
πού είναι εντάξει για να
αυνανιστεί
Υπνοδωμάτιο και μπάνιο

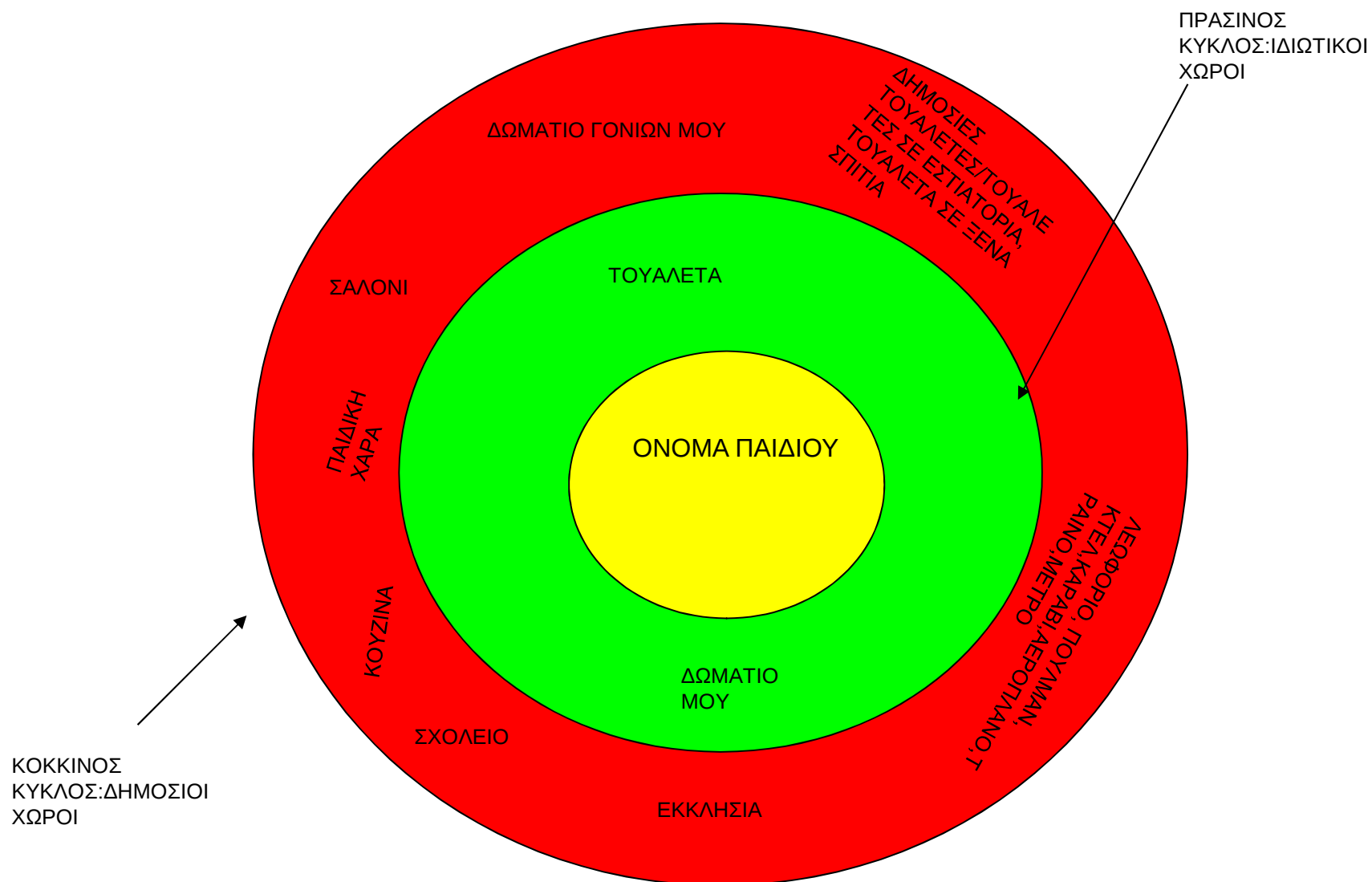
Διδάσκουμε τους κανόνες
για την κατάλληλη ώρα /
τόπος

Παρέχουμε ιδιωτικό χρόνο

Newport, J., & Newport, M. (2002). Autism/Asperger's & sexuality: Puberty and beyond. Arlington, TX: Future Horizons.

Wrobel, M. (2003). Taking care of myself: A hygiene, puberty and personal curriculum for young People with autism. Arlington, TX: Future Horizons Inc.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ & ΑΥΝΑΝΙΣΜΟΣ

Κατανόηση των ακατάλληλων σεξουαλικών συμπεριφορών

- *Ποιες συνθήκες επηρεάζουν την συμπεριφορά;*
Άγχος, στρες, αλλαγές στην ρουτίνα, αλλαγές στο εκπαιδευτικό προσωπικό, αντιδράσεις σε ένα γεγονός, μια μαθημένη συμπεριφορά (ρουτίνα) που το άτομο τείνει να επαναλαμβάνει.
- *Ποιο είναι το ιστορικό ενίσχυσης της συμπεριφοράς;*
Καταγράφουμε ποιες είναι οι αντιδράσεις των άλλων και ποιες είναι οι συνέπειες . Διερευνούμε τι κερδίζει το άτομο από την συμπεριφορά (προσοχή, απομάκρυνση από μια δυσάρεστη κατάσταση), αν υπάρχουν δευτερογενή οφέλη καθώς και αν υπάρχουν άλλοι ενισχυτικοί παράγοντες.
- *Ποιο σκοπό εξυπηρετεί η συμπεριφορά;*
Προσοχή, ρουτίνες ή τελετουργικά, αποφυγή μιας κατάστασης ή ενός ατόμου, διάθεση να προκαλέσει ή να υπερβεί τους κανόνες.

Αντιμετώπιση των ακατάλληλων σεξουαλικών συμπεριφορών

- Βελτίωση της επικοινωνίας, ώστε να κατανοείτε πιο αποτελεσματικά τις ανάγκες του παιδιού.
- Εκπαίδευση σε όλες εκείνες τις δεξιότητες που θα συμβάλλουν στην ασφάλειά του και.
- Αντικατάσταση ακατάλληλης συμπεριφοράς με μια εναλλακτική συμπεριφορά, η οποία έχει την ίδια αξία ή λειτουργία και θα μπορεί να γενικευθεί σε άλλα περιβάλλοντα και με άλλους ανθρώπους.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ - TEACCH

2. Ατομική Υγιεινή.

Η εκπαίδευση δεξιοτήτων ατομικής υγιεινής περιλαμβάνει:

- ✓ την σωστή καθαριότητα μετά την χρήση τουαλέτας
- ✓ την κατάλληλη υγιεινή κατά τη διάρκεια της περιόδου
- ✓ την τακτική αλλαγή εσώρουχου
- ✓ την καλή καθαριότητα κατά το μπάνιο ή το ντους
- ✓ την χρήση αποσμητικού κ.α.

ΥΓΙΕΙΝΗ

Κάποιοι έφηβοι έχουν προβλήματα με την υγιεινή. Η παραμέληση αυτού του τομέα συχνά επιδρά τόσο στην υγεία (μολύνσεις, ενοχλήσεις), όσο και στις διαπροσωπικές σχέσεις (αποφυγή, απόρριψη, στιγματισμός). Προκειμένου να αποφευχθούν αυτές οι δυσκολίες, το άτομο μπορεί να χρησιμοποιήσει τον παρακάτω πίνακα, σαν ένα είδος υπενθύμισης:

ΥΓΙΕΙΝΗ

[illegible]

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ - TEACCH

3. Τα μέρη του σώματος και οι λειτουργίες τους.

Αυτό που αρχικά θα πρέπει να κάνουν οι εκπαιδευτές σε αυτό το στάδιο είναι να ελέγξουν τι γνωρίζουν τα άτομα και έπειτα να τα προμηθεύσουν με την κατάλληλη ορολογία των μερών του σώματος και των γεννητικών οργάνων καθώς και των λειτουργιών τους.

ΕΦΗΒΕΙΑ & ΔΑΦ

- Παρόμοια κοινωνικοσεξουαλικά ενδιαφέροντα και σεξουαλικές ανάγκες με αυτές των τυπικών συνομηλίκων τους.
- Δυσκολίες στην επικοινωνία και την κοινωνική αλληλεπίδραση συχνά οδηγούν σε ακατάλληλες κοινωνικές & σεξουαλικές συμπεριφορές.
- Η εφηβεία λαμβάνει χώρα μεταξύ 8 έως 16 ετών και συνήθως ολοκληρώνεται στα 18 έως τα 22 .

Η Εφηβεία στα αγόρια:

Εκπαιδευτικοί τομείς:

- Σωματικές και συναισθηματικές αλλαγές που συνοδεύουν την εφηβεία.
- Εκπαίδευση στην καθιέρωση μιας σωστής και καθημερινής ρουτίνας αναφορικά με την ατομική υγιεινή.
- Τι είναι στύση.
- Νυχτερινή εκσπερμάτωση.
- Εύρισμα
- Ακμή
- Κοινωνικές Δεξιότητες & Φιλία
- Πειράγματα

Η Εφηβεία στα κορίτσια

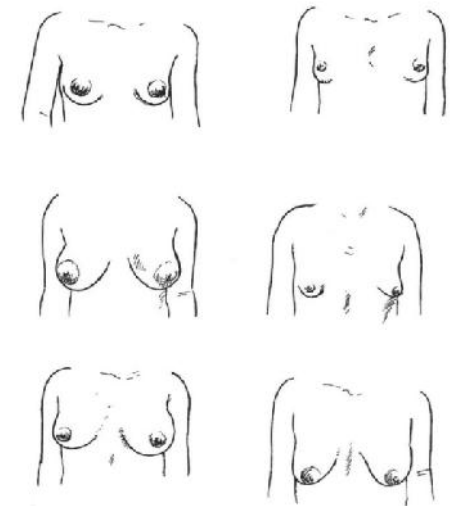
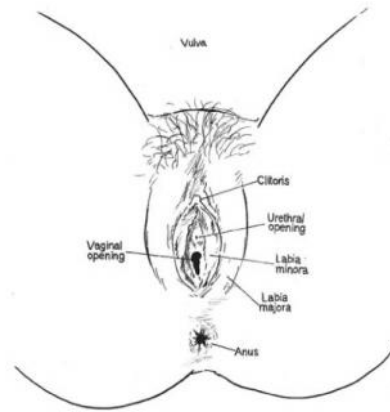
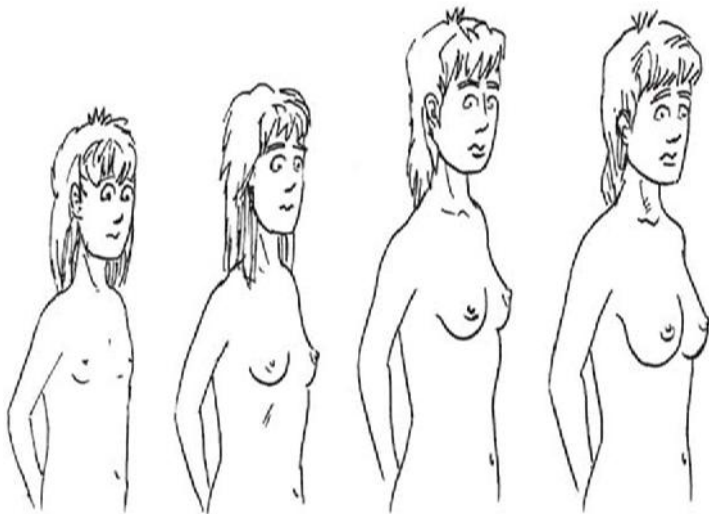
Εκπαιδευτικοί τομείς:

- Σωματικές και συναισθηματικές αλλαγές
- Καθημερινή ρουτίνα αναφορικά με την ατομική υγιεινή
- Έμμηνος ρύση, πότε μπορεί να ξεκινήσει, ποια συμπτώματα μπορεί να έχει και πως αντιμετωπίζονται.
- Εκπαίδευση στην χρήση ταμπόν ή σερβιέτας.
- Μέθοδος αποτρίχωσης
- Ακμή & Περιποίηση εξωτερικής εμφάνισης
- Πληροφορίες σχετικά με πότε θα χρειαστεί να φορέσει σουτιέν και πως θα αποφασίσει ποιο είναι κατάλληλο.

Προετοιμασία και ενημέρωση για τις συναισθηματικές και σωματικές αλλαγές που συνεπάγεται η εφηβεία.

Αρχικά μιλάμε στο κορίτσι για το σώμα και τις λειτουργίες του και έπειτα συζητάμε πως το σώμα του αλλάζει με το πέρασμα στην εφηβεία.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ - TEACCH

4. Πρόγραμμα σεξουαλικής εκπαίδευσης (από την φιλία μέχρι την σεξουαλική συνεύρεση)

Ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα σεξουαλικής εκπαίδευσης περιλαμβάνει την ανάπτυξη κοινωνικοσυναισθηματικών δεξιοτήτων, ενημέρωση σχετικά με το πώς επιλέγει κανείς σύντροφο, πώς τον πλησιάζει, πώς ζητάει ραντεβού, πώς φλερτάρει, πώς σχετίζεται στα πλαίσια μιας σχέσης, ποιες είναι οι προϋποθέσεις για μια συνεύρεση, ακόμα και πώς μπορεί να αναγνωρίσει και διαχειριστεί την λήξη μιας σχέσης.

5 Κατηγορίες Κοινωνικών Δεξιοτήτων

- **‘Βασικές Δεξιότητες’**: να ενδιαφέρεται το άτομο για την εμφάνισή του, να ακούει προσεκτικά τους άλλους, να συμμετέχει σε μία συζήτηση, να λέει ευχαριστώ, να κάνει φιλοφρονήσεις.
- **‘Προηγμένες δεξιότητες’**: να απολογείται όταν χρειάζεται, να δίνει οδηγίες, να προσφέρει και να ζητάει βοήθεια, να μοιράζεται και να μπορεί να επιλύσει και να αντιμετωπίσει προβληματικές καταστάσεις.
- **‘Εκφραση συναισθημάτων’**: αναγνώριση συναισθημάτων , διαχείριση της αποτυχίας και των πειραγμάτων από τους συνομηλίκους.

5 Κατηγορίες Κοινωνικών Δεξιοτήτων

- **‘Εκπαίδευση στην ικανότητα να υπερασπίζεται τον εαυτό του’:** διαπραγμάτευση, έκφραση άρνησης με κατάλληλο τρόπο, αξιολόγηση των απόψεων και των δικαιωμάτων των άλλων, διαχείριση του θυμού και της επιθετικότητας.
- **‘Σεβασμός’:** να φροντίζει και να προσεγγίζει τους άλλους, να προσαρμόζει την συμπεριφορά του με βάση τους κανόνες.

Henault Isabelle (2006), **Asperger’s Syndrome and Sexuality**. London:
Jessica Kingsley Publishers

Το «μπαλάκι της φιλίας»

Attwood, S (2008) **Making Sense of Sex.**
London: Jessica Kingsley Publishers

ΠΩΣ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΟΥΝ ΣΤΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΑΣ

© www.googlygoogly.com, 2012.

ΔΕΝ ΚΟΙΤΑΜΕ
Ο ΕΝΑΣ ΤΟΝ
ΑΛΛΟ

ΥΠΑΡΧΟΥΝ
ΣΤΙΓΜΕΣ ΣΙΩΠΗΣ

ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ Ο ΕΝΑΣ
ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΔΥΟ ΓΡΑΦΕΙ
ΜΗΝΥΜΑ, ΣΧΟΛΙΑΖΕΙ,
ΒΑΖΕΙ ΕΤΙΚΕΤΑ,
ΑΠΟΔΕΧΕΤΑΙ ΜΙΑ
ΟΜΑΔΑ,

Η ΒΛΕΜΜΑΤΙΚΗ
ΓΙΝΕΤΑΙ ΣΤΟ ΜΕΣΟ.

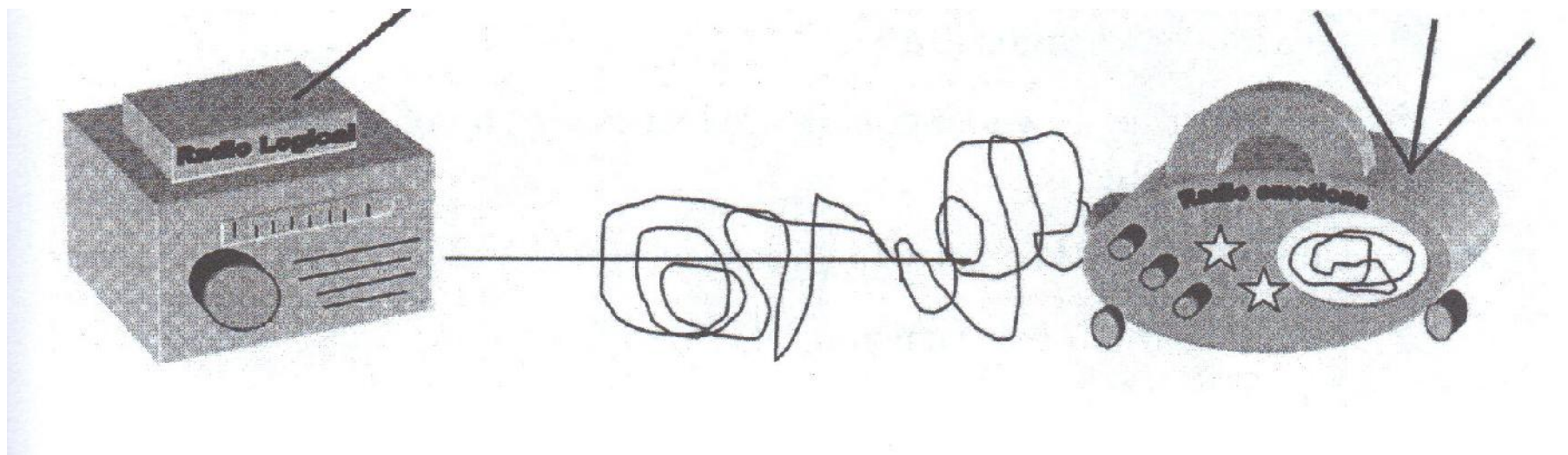
ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΜΕ
ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ
ΓΙΝΕΤΑΙ ΟΛΟ ΚΑΙ
ΣΥΧΝΟΤΕΡΑ ONLINE

Σεξουαλικές συμπεριφορές και σχέσεις

Στην αρχή («Ουαου! Μου αρέσεις»)	Γνωριμία/Διατήρησ η της σχέσης («Είσαι ξεχωριστός/ή. Νοιάζομαι για σένα.»)	Άγγιγμα/ Σωματική επαφή («Μου αρέσει να είμαι κοντά σου».)

Επικοινωνία: Λογικά Fm vs Συναισθηματικά Fm

Aston, C. M. (2009) **The Asperger Couple's Workbook.**
London: Jessica Kingsley Publishers